

Ta hand om ditt skräp

Filmens innehåll

Skräp hör varken hemma på landet eller i staden – och det kan ta väldigt lång tid för sånt vi slänger att försvinna. Slänger du ett papper i naturen är det borta på en månad. Medan annat skräp, som glas, kan bli kvar i upp till en miljon år!

Kan skräp ha kretslopp? Vilket skräp är vanligast och vilket skräp är värst? Vart tar skräp vägen? Hur ska vi egentligen ta hand om vårt skräp? Det undersöker vi i den här filmen!

En film för elever i låg- och mellanstadiet som passar i t.ex. hem- och konsumentkunskap samt i biologin.

Den som med flit eller av oaksamhet skräpar ned på en plats där allmänheten har tillträde kan dömas för nedskräpningen, och straffet är böter eller fängelse i högst ett år.

Källa: Håll Sverige Rent

Undervisningen ska behandla följande centrala innehåll enligt läroplan:

Hem- och konsumentkunskap (åk 1–6)

Ur ämnets syfte: Genom undervisningen i ämnet hem- och konsumentkunskap ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att:

- värdera val och handlingar i hemmet och som konsument samt utifrån perspektivet hållbar utveckling.

Miljö och livsstil

- Några olika miljömärkningar av produkter och deras betydelse.
- Val och användning av varor och tjänster som används i hemmet och hur de påverkar miljö och hälsa.
- Återvinning i hemmet och i närområdet och hur den fungerar.

Biologi (åk 1–3)

Material och ämnen i vår omgivning

- Människors användning och utveckling av olika material genom historien. Vilka material olika vardagliga föremål är tillverkade av och hur de kan källsorteras.

Biologi (åk 4–6)

Natur och samhälle

- Människans beroende av och påverkan på naturen och vad detta innebär för en hållbar utveckling.
- Naturen som resurs för rekreation och upplevelser och vilket ansvar vi har när vi nyttjar den.

Filmfakta

Ämne: Hem- och konsumentkunskap, Biologi

Ålder: Från 7 år (L, M)

Speltid: 12 minuter

Svenskt tal med svensk text

Produktion: Solfilm Media

Filmen är indelad i kapitel:

- Inledning (00:00–01:15)
- Kan skräp ha kretslopp? (01:16–02:34)
- Skräp som är förnybara resurser (02:35–04:22)
- Skräp som inte är förnybara resurser (04:23–07:05)
- Vanligast och värst skräp (07:06–09:16)
- Vart tar skräp vägen? (09:17–10:39)
- Sammanfattning (10:40–SLUT)

Inlärningsmål:

Att eleven fördjupar sin kunskap om varför och hur man ska ta hand om sitt skräp.

Att eleven förstår att även skräp kan vara en resurs.

Ta hand om ditt skräp

Innan filmen

Om handledningen – arbetsblad och frågor

Då den här filmen riktar sig till yngre elever har vi valt att ta fram olika arbetsblad med bilder där eleverna bland annat kan undersöka olika typer av skräp, träna på hur man återvinner dem, lära sig svåra ord etc. Arbetsbladen är indelade i kapitelordning. Till varje kapitel hör också några frågor som kan användas tillsammans eller istället för arbetsbladen, beroende på lektionsupplägg. I slutet av handledningen hittar du även förslag på fördjupningsuppgifter till eleverna.

Svåra men viktiga ord

Gå igenom svåra men viktiga ord och begrepp som är med i filmen. Skriv upp orden på klassrummets whiteboard/digitala verktyg, för att gå igenom igen efter filmen.

Begrepp

Kretslopp
Mull
Mikroplaster
Återvinning
Pant

Svåra ord som har med begreppet resurs att göra:

Förnybar resurs
Inte förnybar resurs
Naturresurs

Svåra ord som har med begreppet fossila bränslen att göra:

Kol
Olja
Naturgas
Kvicksilver
Bly

Skrott eller skruvt?

Du kanske tycker det låter konstigt att vi säger "päronskrott" i filmen. Kanske har du bara hört ordet "skruvt" tidigare (som t.ex. äppelskruvt). Vad du brukar säga beror på var du bor i Sverige, och vilken dialekt du har. Men "skrott" säger man sedan gammalt om en frukt där bara kärnhus och stjälk blivit kvar, så därför har vi valt att säga så i filmen.

Källa: NE, Sveriges Radio

Diskussionsfrågor

Det är viktigt att du som lärare/ledare förbereder övningarna kring filmen och funderar igenom hur diskussioner och svar ska hanteras. Dela gärna upp gruppen i mindre grupper och låt deltagarna först skriva ned sina svar. Anpassa gärna materialet och fördela eventuellt frågorna bland grupperna. Du kan även pausa efter varje kapitel och sedan ställa frågorna som eleverna får diskutera fritt tillsammans.

Följande frågor är indelade i kapitelordning.

Förutom arbetsblad till varje kapitel, finns fördjupningsuppgifter om skräp på sida 9 och 10.

Inledning (00:00–01:15)

- Vad tänker du på när du hör ordet "skräp"?

Kan skräp ha kretslopp? (01:16–02:34)

- Kan du beskriva till exempel glasets kretslopp?
- Arbetsblad finns på sida 4

Skräp som är förnybara resurser (02:35–04:22)

- Vad är en resurs, tror du?
- Vad betyder det om man kallar något för en förnybar resurs? Kan du ge ett exempel på en sådan?
- Arbetsblad finns på sida 5

Skräp som inte är förnybara resurser (04:23–07:05)

- Kan du ge (minst ett) exempel på en resurs som inte är förnybar?
- Vad är det som är speciellt med resurser som inte är förnybara?
- Vad är egentligen mikroplaster för någonting?
- Arbetsblad finns på sida 6

Vanligast och värst skräp (07:06–09:16)

- Vilka risker finns det med att slänga en läskburk i naturen, nära en åker?
- Kan du ge några exempel på vanliga skräp?
- Kan du ge några exempel på skräp som är extra dåliga för miljön? Förklara varför!
- Arbetsblad finns på sida 7

Vart tar skräp vägen? (09:17–10:39)

- Diskutera vad ni tror brukar hända med skräp i en stad.
- Diskutera vad ni tror brukar hända med skräp på landet.
- Vad innebär det att man återvinner något? Kan du ge några exempel på hur man gör då?
- Arbetsblad finns på sida 8

Sammanfattning (10:40–SLUT)

- Kan du berätta en sak som du har lärt dig genom att titta på filmen?

Finns det något på bilden nedan som faktiskt är okej att slänga i naturen?

Facit hittar du längst ned på denna sida (upp och ned)

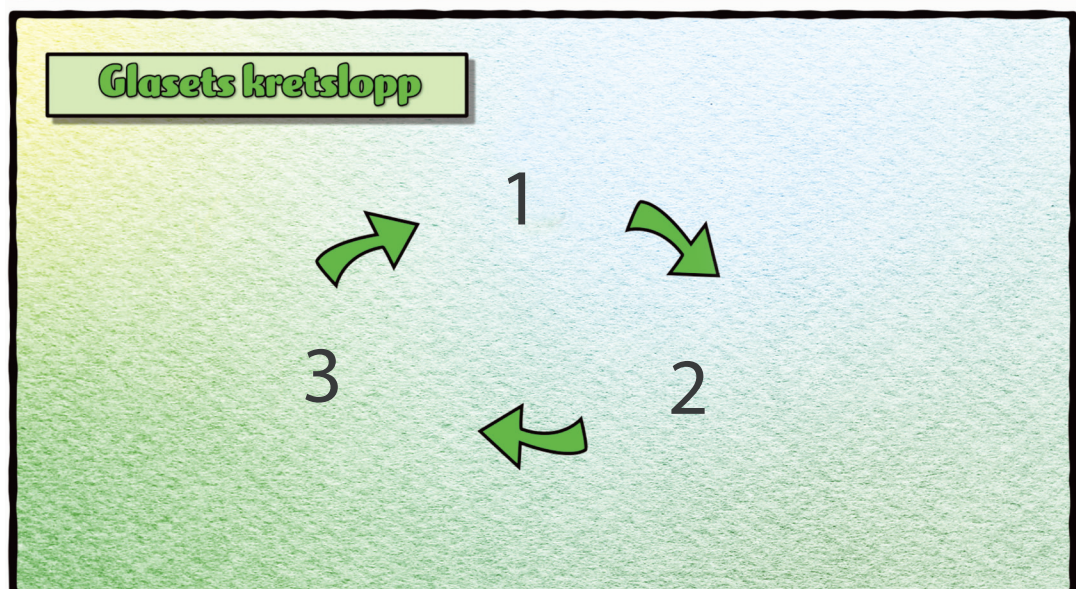
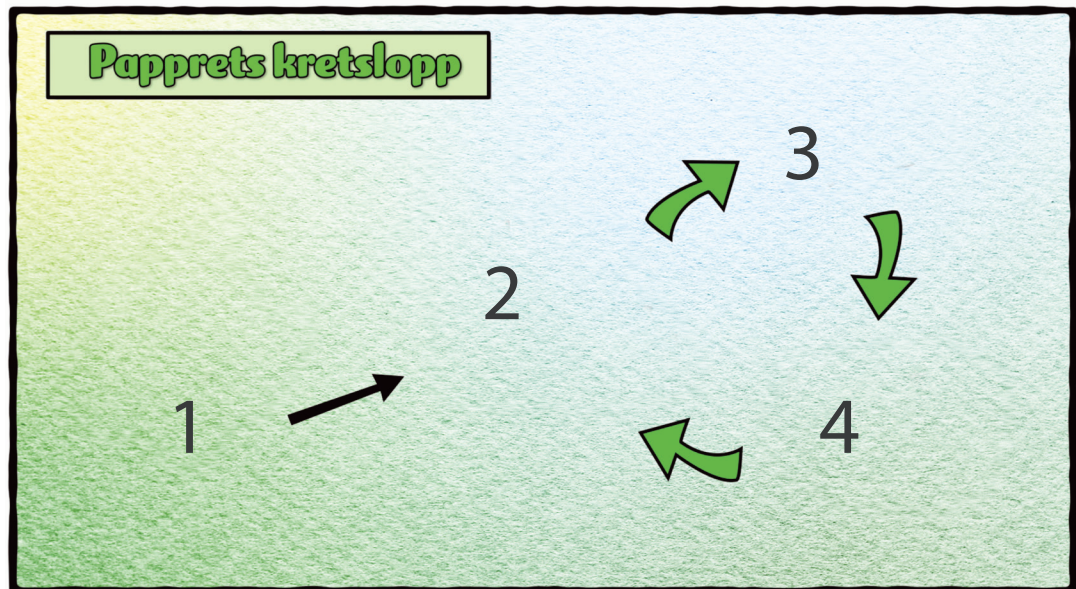

Ta hand om ditt skräp

Kapitel: Kan skräp ha kretslopp? (01:16–02:34)

I filmen pratar vi om papprets kretslopp och glasets kretslopp. I de här exemplen kan du se pilarna för kretsloppen, men vi har tagit bort bilderna. Kan du placera dem i rätt ordning?

Välj från bilderna till vänster och skriv t.ex. B vid nummer 3 i Papprets kretslopp om du vill placera eldsflamman där.

Ta hand om ditt skräp

Kapitel: Skräp som är förnybara resurser (02:35–04:22)

Vilka skräp tror du är förnybara resurser?

Sätt ett kryss i rutan!

Rätt svar hittar du längst ned på denna sida (upp och ned)

PÄRON

☐

LÄSKBURK

☐

MOBILTELEFON

☐

ENGÅNGSGRILL

☐

PETFLASKA

☐

GLASSPINNE

☐

TIDNING

☐

SUGRÖR

☐

SKROTBIL

☐

Ta hand om ditt skräp

Kapitel: Skräp som inte är förnybara resurser (04:23–07:05)

Vilka skräp tror du inte är förnybara resurser?

Sätt ett kryss i rutan!

Rätt svar hittar du längst ned på denna sida (upp och ned)

PÄRON

☐

LÄSKBURK

☐

MOBILTELEFON

☐

ENGÅNGSGRILL

☐

PETFLASKA

☐

GLASSPINNE

☐

TIDNING

☐

SUGRÖR

☐

SKROTBIL

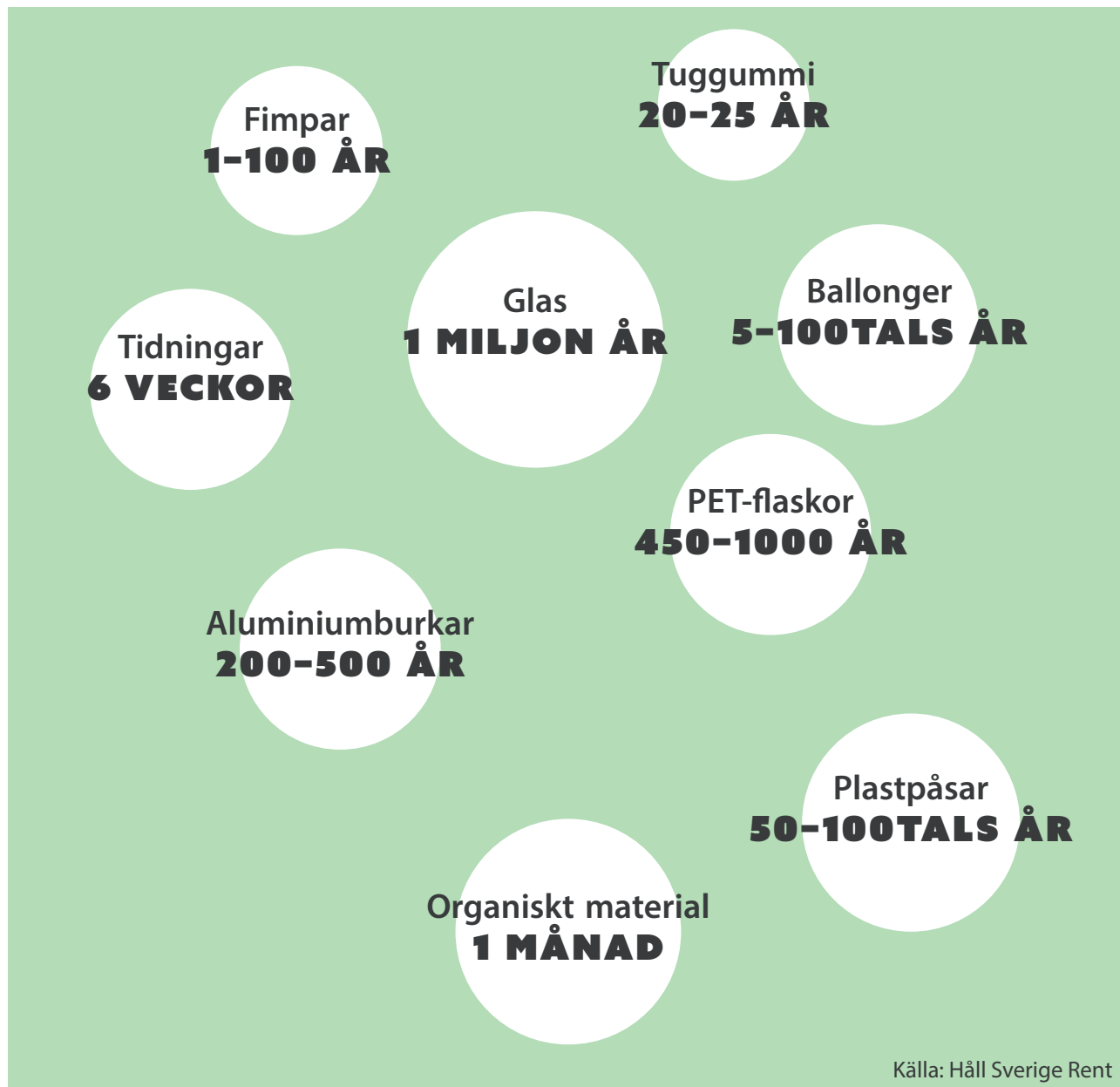
☐

Ta hand om ditt skräp

Kapitel: Vart tar skräp vägen? (09:17–10:39)

När försvinner skräpet?

Visste du att det kan ta väldigt lång tid för skräp att försvinna? Gå igenom exemplen nedan och skriv upp dessa på klassrummets whiteboard/digitala verktyg. Placera dem i ordning – det som försvinner snabbast och det som tar längst tid att försvinna.

Ta hand om ditt skräp

Efter filmen – fördjupningsuppgifter

Svåra ord

Gå igenom alla svåra men viktiga ord på nytt. Förstår alla elever begreppen nu? Behöver ni gå igenom något/några av dem på nytt?

Undersök vad ett kretslopp är

Skriv upp ordet "kretslopp" på ett papper och fundera över själva ordet. Varför tror eleverna att det kallas så? I skolan kommer de antagligen att höra det ordet ganska många gånger, eftersom det ofta används för att beskriva hur ämnen "cirkulerar" i naturen. Prova att söka på ordet och se vilka förklaringar de hittar, och vilka andra exempel på kretslopp de kan se.

Vad är mikroplaster?

Mikroplaster är ett svårt ord. **Mikro** har med *liten* att göra och **plaster** har med *plast* att göra. Forskare har sett att det tar väldigt lång tid för plast att försvinna, och att plast istället för att försvinna helt bara blir mindre och mindre. Be klassen ge exempel på minst tre saker som kommer att bli till mikroplast i framtiden. Diskutera gemensamt vad eleverna tror händer med det som blivit till mikroplast sen. Vart tar mikroplaster vägen?

Vet du hur man återvinner på rätt sätt?

- Skriv upp följande ord så att alla elever kan läsa dem: **Batterier, Tidning, Glasflaska, PET-flaska, Konservburk, Matavfall, Cykel, Leksaker som blinkar och låter** och **Engångsgrill**.
- Låt eleverna börja med att diskutera vilka olika ställen det finns där man kan slänga sina saker (till exempel hemma i soporna, på en **återvinningsstation** eller en **återvinningscentral**. Vet de till exempel vad som är skillnaden på en återvinningsstation och en återvinningscentral?
- Diskutera sen var eleverna tror att man ska slänga de olika sakerna som du skrivit upp.
- Som en sista fråga kan du be eleverna fundera på om det finns något på listan som man kanske inte behöver slänga, utan kan göra något annat med?

Vet du hur man återvinner på rätt sätt? (Facit)

- Hemma kan man t.ex. slänga vanliga hushållssopor, sortera sitt matavfall, eller sopsortera för vidare frakt till en återvinningsstation. På en **återvinningsstation** finns det ofta olika behållare för batterier, metall, plast, tidningar och glas. På en **återvinningscentral** kan du slänga farligt avfall, elavfall, större sopor, vitvaror mm.
- Batterier (batteriholk, återvinningscentralen), Tidning (behållare för papper), Glasflaska (behållare för glas; ofärgat eller färgat), PET-flaska (behållare för plast), Konservburk (behållare för metall), Matavfall (kompost eller behållare för matavfall), Cykel (sälj, byt eller lämna till återvinningscentralen), Leksaker som blinkar och låter (batteriholk, återvinningscentralen) och Engångsgrill (behållare för metall).
- Sopor som cyklar och gamla leksaker som man inte längre använder kan man ofta laga, putsa upp och sälja/byta istället för att slänga.

Vilka skräp är farligt för djur?

Mycket av skräpet vi slänger kan vara farligt för djur. Vanliga exempel är aluminiumburkar och thailandslyktor som kan strimlas sönder och hamna i djurens mat. Vilka fler exempel kan du hitta? Hur vanligt är det? Vad kan hända? Fundera också på vad man kan göra åt det. Diskutera tillsammans i klassen.

Hur kan vi minska skräpet?

Om du var "skräp-kung" och kunde bestämma precis vad du ville för hur vi ska göra så att det blir mindre skräp – vad skulle du bestämma då?

Låt varje elev få några minuter att presentera sina förslag – ha sen en gruppdiskussion om för och emot, där de bästa förslagen skrivs upp. Välj ut de bästa förslagen och skriv upp dem i ett dokument, under rubriken "Klassens Skräp-lagar", som eleverna kan ta med hem eller så kan de sättas upp i klassrummet. Be gärna eleverna illustrera varje lag med egna bilder.

Ta hand om ditt skräp

Vad slängde man förr?

Till läraren: Kopiera texten nedan och skicka/skriv ut den till eleverna.

Dagens reporter-uppdrag

Idag vet nog de flesta av oss att vi inte ska slänga batterier och cyklar i naturen. Men hur var det förr? I den här uppgiften ska du få leka reporter och undersöka vilka slags skräp som kastades lite hur som helst när till exempel dina mor- och farföräldrar var unga. Du kan välja vilken du vill av metoderna, eller ta båda:

Metod 1: Intervjua någon äldre

Prata med någon äldre granne eller släkting och ställ frågor till dem. Här är tre förslag, men du kan hitta på egna:

1. Har du hittat något riktigt konstigt skräp i naturen någon gång? I så fall vilket?
2. Vad är det värsta som du själv har slängt i naturen tidigare, som du aldrig skulle slänga på samma sätt idag?
3. Varför har många en annan syn på skräp idag än förr, tror du?

Berätta sen för dina klasskompisar vad du fick höra!

Metod 2: Gör research på internet

Googla på "skrotbil naturen" och "gammalt skräp naturen" - vilka svar får du?

Skriv en lista med de tre konstigaste exemplen som du hittade (gärna med bilder om det finns).

Tips på var du hittar mer aktuell information

Håll Sverige Rent har mycket bra fakta och även en del skoluppgifter ni kan använda. Där finns även information om när nästa **Skräpplockardag** blir, om ni vill anmäla er klass. Ni hittar även bra fakta hos WWF (Världsnaturfonden). *Sopor.nu* är ett samarbetsprojekt mellan flera större organisationer och företag. *Havs- och vattenmyndigheten* har information om marint skräp som berör hav och vattendrag i Sverige. *Returpack* har bland annat tagit fram pantamera, men en speciell låt du säkert hört någon variant av. Den och annat hittar du på deras hemsida.

Avfall och återvinning sköts av olika företag i olika kommuner. Större företag är till exempel Liselotte Löf Bolagen och Ragn-Sells, som ofta lägger upp fakta anpassad för barn/skolor på sina webbsidor. Fler företag hittar man om man besöker Återvinningsindustriernas hemsida, som är en branschorganisation. Det går även att få information om *kommunens avfallshantering* på er kommunala hemsida.

Ha en Skräpa upp-dag!

Att *skräpa upp* är ju motsatsen till att skräpa ned. Låt hela klassen ha en skräpa upp-dag genom att välja en lämplig plats och samla ihop allt skräp ni kan hitta. Besök sen en återvinningsstation och släng allt skräp där.

Tips! Varför inte boka ett studiebesök på ett vattenreningsverk, eller hos någon återvinningsanläggning? Information om vem som ansvarar för renhållningen i kommunen brukar finnas på kommunens hemsida.